

Bp Andrzej Franciszek Dziuba, *Niepokalana*, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2025, ss. 227, ISBN 978-83-7766-280-9 [recenzja].

Teologia jako dyscyplina naukowa jest specyficznym narzędziem w posłudze wiary. Jej dynamika, zwłaszcza po Soborze Trydenckim, z czasem wytworzyła wiele specyficznych działów czy wręcz specjalizacji. Stały się one oddzielnymi dyscyplinami naukowymi, m.in. odnośnie do przedmiotu, metodologii, treści czy narzędzi badawczych.

Jedną z nich jest mariologia, która – zwłaszcza po Soborze Watykańskim II – rozwija się bardzo dynamicznie. Jej pole badawcze rozszerza się coraz bardziej, zwłaszcza że i nauczanie kościelne dostarcza coraz to nowsze dokumenty i enuncjacje, m.in. papieży i dykasterii watykańskich. Nie można także pominąć dynamiki kultu i pobożności maryjnej.

Ważnym momentem i zarazem wyjątkowym stała się decyzja papieża Piusa IX. On to, jak pisze autor, „uwzględniając żywą tradycję wiary oraz zebrawszy pozytywną opinię ogółu biskupów, ogłosił uroczyste, w dniu 12 grudnia 1954 roku, dogmat o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, bullą «Ineffabilis Deus»” (s. 10). Kościół przeżywa 70-lecie ogłoszenia tego czwartego dogmatu maryjnego.

Może warto już tutaj przytoczyć zasadniczy fragment dokumentu papieskiego, który stwierdza: „Oświadczamy, wyrażamy i określamy, iż nauka, która mówi, że błogosławiona Dziewica Maryja – aktem łaski i na mocy szczególnego przywileju Wszechmogącego Boga oraz w przewidywaniu zasług Jezusa Chrystusa, Zbawiciela rodzaju ludzkiego – była, od pierwszej chwili swego poczęcia, zachowana od wszelkiej zmazy grzechu pierworodnego i uodporniona przeciw niemu, jest matką objawioną przez Boga i że wobec tego wszyscy wierni powinni w nią mocno i zawsze wierzyć”.

Autor prezentowanego zbioru jest długoletnim profesorem zwyczajnym teologii moralnej w Akademii Teologii Katolickiej i na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Jest autorem ponad 50 książek i wielu artykułów, szkiców, materiałów poglądowych oraz recenzji. Z zakresu problematyki mariologicznej i maryjnej pisał m.in. o Matce Bożej z Damaszku i Matce Bożej z Guadalupe.

Po motto „Per Mariam Soli Deo” (s. 5) zamieszczone zostało obszerne *Wprowadzenie* (s. 7–13). To interesujące przybliżenie samego tytułu książki i teologiczne oraz historyczne spojrzenie na sam nowy dogmat maryjny. Zasadniczy blok książki zawiera homilie z lat 2004–2024, wszystkie wygłoszone 8 grudnia, a więc w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP (s. 15–204).

Następnie dodano *Aneks* (s. 205–221), na który składają się: *Msza święta o Niepokalanym Poczęciu NMP* wraz z czytaniem (s. 205–212) oraz trzy litanie (s. 213–221): *Litania o Niepokalanym Poczęciu NMP* (s. 213–216), *Litania do Maryi Niepokalanie Poczętej* (s. 216–219) i *Litania na uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP* (s. 219–221). Całość publikacji zamyka schematyczny *Spis treści* (s. 223–227).

Wszystkie homilie zostały oparte na czytaniach z uroczystości, z jednym wyjątkiem – z racji sakramentu bierzmowania. Autor wykazuje wielką umiejętność i przenikliwość w analizie homiletycznej całej liturgii słowa Bożego. Jakże to wielkie bogactwo myśli ewangelizacyjnych proponowanych czytelnikom. Można wręcz czasem koncentrować się tylko na małych fragmentach, które mogą być motywem osobistej refleksji.

Czytania mszalne biblijne nasuwają sposobność do zastanowienia się po raz kolejny nad tożsamością Maryi Niepokalanej. To Ona jest przygotowana, aby zrodzić Tego, który jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem, stając się Bogarodzicą – Theotokos. Autor wyraźnie pokazuje w wielu miejscach, że prawda Bożego Macierzyństwa jest fundamentem, także dla prawdy Niepokalanego Poczęcia. Zresztą wszystkie cztery prawdy maryjne ściśle łączą się ze sobą, wręcz siebie wzajemnie wymagają.

Większość homilii wygłoszona była w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu, którego patronką jest Niepokalana NMP. Inne natomiast – w Łowiczu i Strzelcach, choć z tej samej okazji. Każda homilia została opatrzona zwięzłym tytułem oraz podzielona na krótsze fragmenty, także zatytułowane. W ten sposób tworzą się pewne tematyczne części. Oczywiście czasem można zapytać o pełną zasadność zaproponowanych tytułów.

Autor jako teolog moralista jest zdecydowanie ukierunkowany na problematykę etyczno-moralną. W przepowiadaniu stara się zawsze wskazać na aktualizujące przesłanie wiary i życia, często odniesione ku szczegółowym powołaniom życiowym i chrześcijańskim. Wydaje się, że jest to dobre i pożądane ukierunkowanie każdego kaznodziejstwa; ma ono być ziarnem rzuconym w glebę serc słuchaczy. Orędzie Ewangelii ma właśnie takiego ducha i jednocześnie jest wzorem dla Kościoła.

Prezentowany zbiór jest wybitnie biblijny ze zdecydowanym ukierunkowaniem teologicznym. Nie jest to jednak egzegeza czy filologia ani klasyczna teologia biblijna. Uderza wręcz mozaika cytatów biblijnych czy wskazań innych odniesień porównawczych. Autor czuje się dobrze wśród tekstów biblijnych, ale jednocześnie ma świadomość, że jest kaznodzieją, a nie biblistą. Nie jest to jednak przepowiadanie w tradycyjnym stylu przedsoborowym. Zupełnie nie występują przykłady kaznodziejskie czy egzystencjalne. Jest to pozytywna i szeroka otwartość ewangeliczna, dla której wzorem jest sam Jezus Chrystus.

W tekstach homilii widać wielkie umiłowanie wobec Maryi Niepokalanej. Obecnie wpisuje się to w siedemdziesiąt rocznicę ogłoszenia maryjnego dogmatu. Homileta tę trudną prawdę wiary przedstawia z szacunkiem dla Tradycji oraz długo dojrzejwiącej decyzji Magisterium Kościoła. Jednocześnie w wszystkich tekstach tchną pewien spokój i powaga, zwłaszcza z powodu obfitego czerpania z przekazu objawionego.

Ważnym elementem książki są, zamieszczone po każdej homilii, wybrane pieśni lub poezje polskich autorów, odnoszące się do Niepokalanego Poczęcia NMP. To dobre i pouczające przerywniki, zdecydowanie o charakterze duchowym. Jednocze-

śnie uderzają niezwykła subtelność i szacunek w przybliżaniu tej pięknej prawdy maryjnej. Jakże bogate są te myśli i próby wyrażenia oraz opisanie tej maryjnej tajemnicy w historii zbawienia.

Cennym dodatkiem do treści jest pełny tekst Mszy św. na uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP, łącznie z czytaniem liturgicznymi. To ważne narzędzie liturgiczne, pozwalające przy lekturze poszczególnych homilii na bezpośrednie obcowanie ze słowem Bożym. Warto mocno podkreślić, że sam autor często korzysta ze wszystkich czytań, psalmu oraz śpiewu przed Ewangelią, wskazując na ich powiązanie w całym przekazie ewangelizacyjnym.

Prezentowana książka jest dobrym znakiem wdzięczności za prawdę wiary o Niepokalanym Poczęciu NMP. Autor ma wielki szacunek do Matki Jezusa Chrystusa, co pokazał już w wielu swoich licznych publikacjach, choćby poświęconych Matce Bożej z Damaszku czy Matce Bożej z Guadalupe. Ważny jest fakt zwrócenia uwagi na duże znaczenie mariologii w teologii moralnej oraz dziełach ewangelizacyjnych Kościoła.

Dzięki publikacji homilie wypowiedziane kiedyś do określonego grona odbiorców zyskują dziś jeszcze jedną możliwość przemówienia do czytelników, już innych i nowych. Tym razem dostępny zbiór, w formie drukowanej, pozwala skorzystać z dorobku homiletycznego w formie lektury, rozważania czy medytacji.

Publikacja bp. Andrzeja F. Dziuby jest ciekawym namysłem homiletycznym nad Niepokalanym Poczęciem NMP. Zastosowana forma przekazu czyni proponowany materiał bardziej komunikatywnym niż zwyczajne traktaty teologiczne. Wydaje się, że współcześnie bardzo potrzebna jest taka właśnie forma komunikacji prawd teologicznych, jak to miało miejsce szczególnie w czasach patrystycznych.

O. Dennis Kolinski SCJ

Canons Regular of St. John Cantius Chicago, USA

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2766-3242>